

Chemical Materials Department

МЕТОДИ УРАХУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОРЕЛЯЦІЇ В МОЛЕКУЛАХ

Іванов В. В.

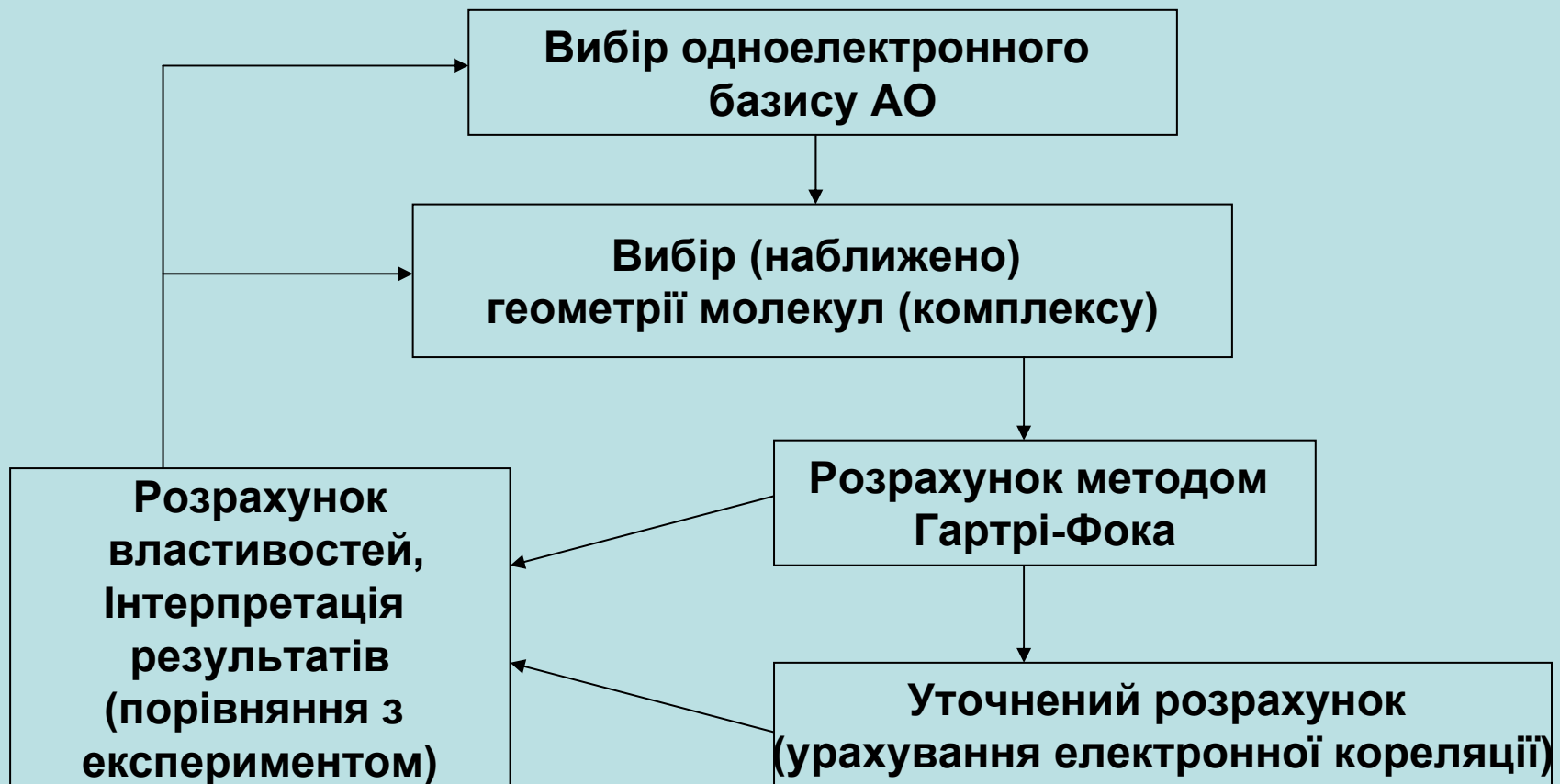
Materials Chemistry Department
V. N. Karazin National University,
61077, Kharkiv, Ukraine

E-mail: *vivanov@univer.kharkov.ua*

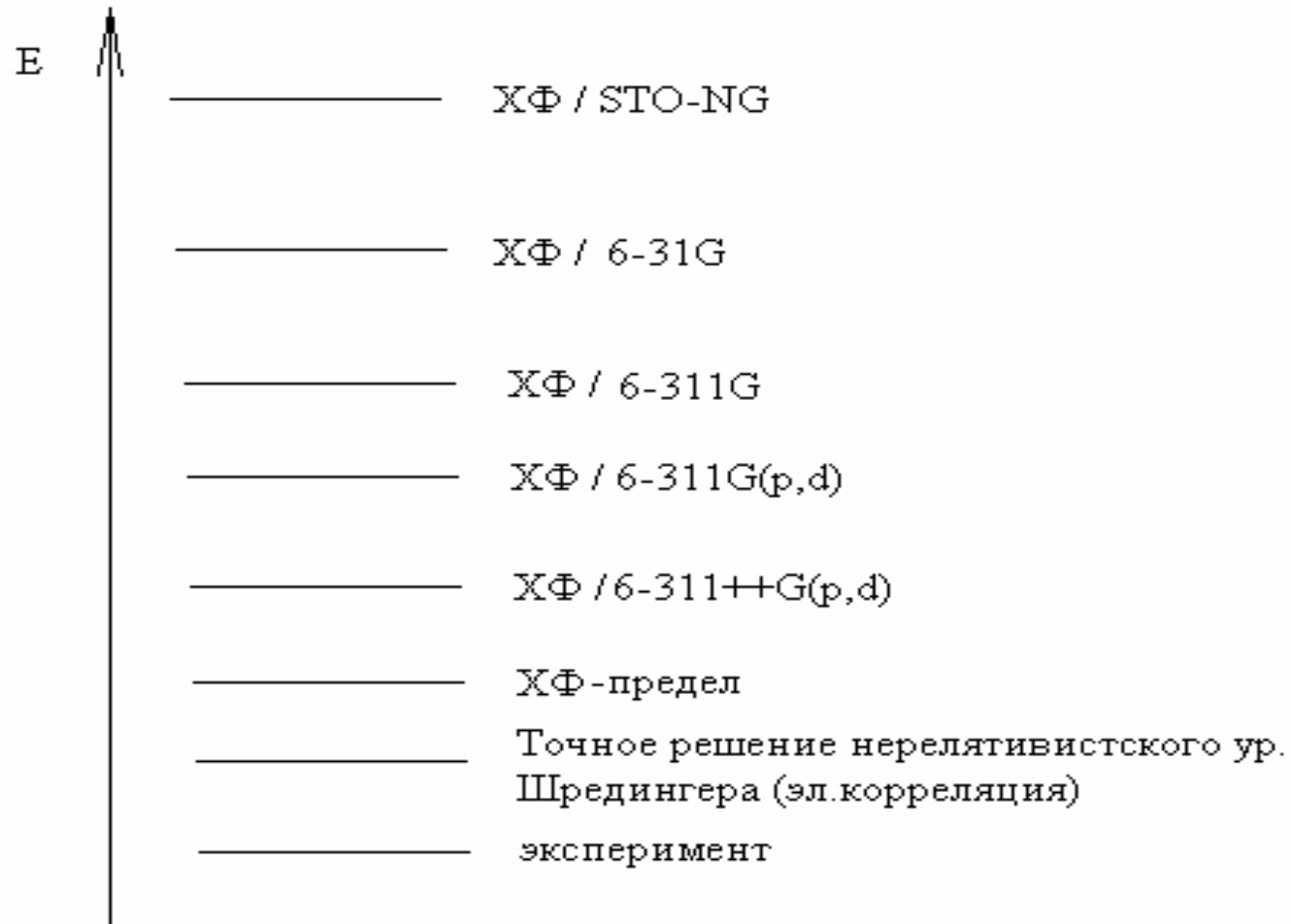
**Gaussian, GAMESS, DALTON,
COLUMBUS, SAPT**

<http://10.2.22.211/study>

Типова схема квантовохімічного (*ab initio*) розрахунку

Гартрі-Фоківська межа

Молекула води в різних базисах (метод Гартрі-Фока)

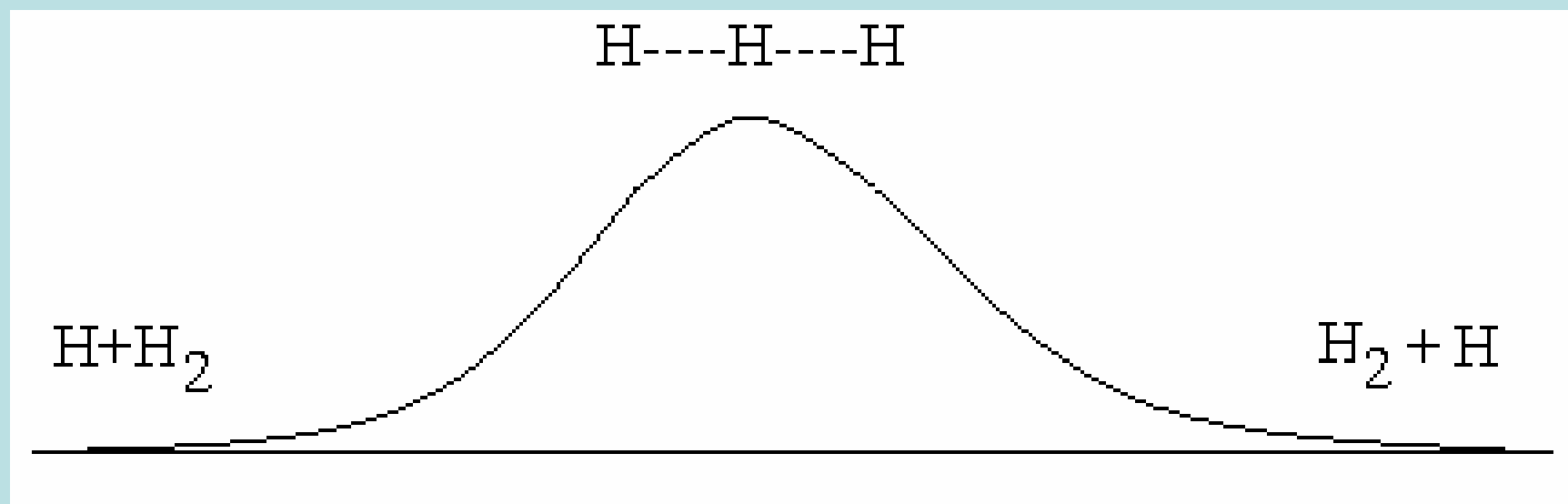
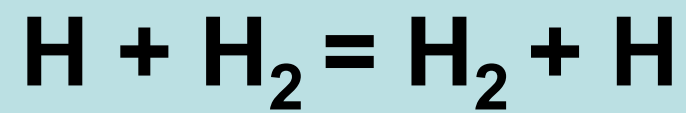
Базис	$\angle \text{HOH}$	R_{OH}	$\mu(\text{D})$	$E(\text{a.e.})$
STO-6G	100.00	0.986	1.754	-75.681200
6-31G	111.54	0.950	2.501	-75.985359
6-31++G(p,d)	107.09	0.943	2.227	-76.031309
6-311G	111.88	0.945	2.488	-76.010955
6-311G(p,d)	105.45	0.941	2.139	-76.047092
6-31G++(p,d)	106.20	0.941	2.196	-76.053446
6-311G++(3p,3d,f)	106.34	0.940	1.968	-76.059488
Експеримент	104.52	0.957	1.833	ХФ предел -76.067 Експеримент -76.431

Дипольний момент CO

STO-1G	6-31G	6-311G	6-311(3d)	6-311G(3d,1f)	C-O⁺
+0.730	-0.573	-0.477	-0.080	-0.147	+0.112

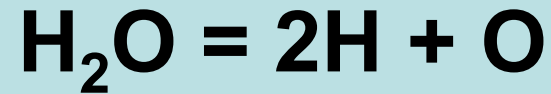
Гармонічні частоти (см⁻¹). Вода

базис			
STO-6G	4351.43	4101.54	2161.46
6-31G	4145.43	3988.45	1736.92
6-311G	4172.06	4016.60	1737.0
6-311G**	4225.06 (469)	4153.91 (497)	1782.36 (188)
Експ.	3755.8	3656.7	1594

Система	Властивість	Гартри-Фок	Точная величина
$H + H_2 = H_2 + H$	Барьер (ккал/мол)	24.5	Расчет 9.65
HF	Енергия Диссоц. (ккал/мол)	102.4	Експерим. 141.2
N ₂	Енергия Диссоц. (ккал/мол)	121.7	Експерим. 228.4
Атом кисню	Потенциал ионизации (эВ)	10.07	Експерим. 13.62
Атом кисню	Спорідненість до електрону (эВ)	-0.54	Експерим. +1.46

Енергія атомізації молекули води

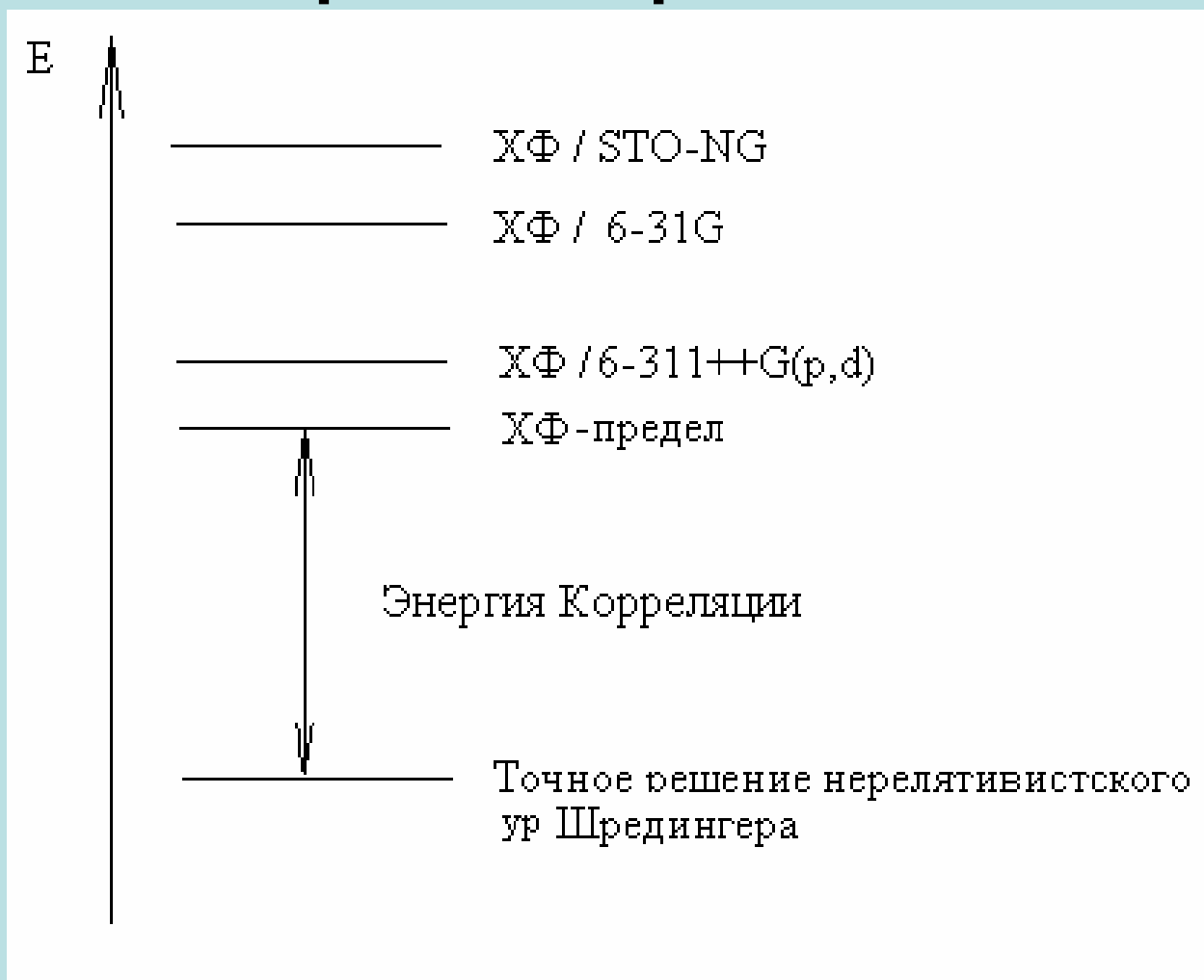
Енергія (а.у)	H_2O	$2\text{H}+\text{O}$	$E_{\text{атомізації}}$
E_{HF}	-76.057770	-75.811376	0.2464
$E_{\text{ТОЧН.}}$	-76.337522	-75.981555	0.3560

$$E_{\text{атомізації}} = E_{\text{H}_2\text{O}} - (2E_{\text{H}} + E_{\text{O}})$$

Ошибка: $\frac{0.3560 - 0.2464}{0.3560} \cdot 100\% \approx 31\%$

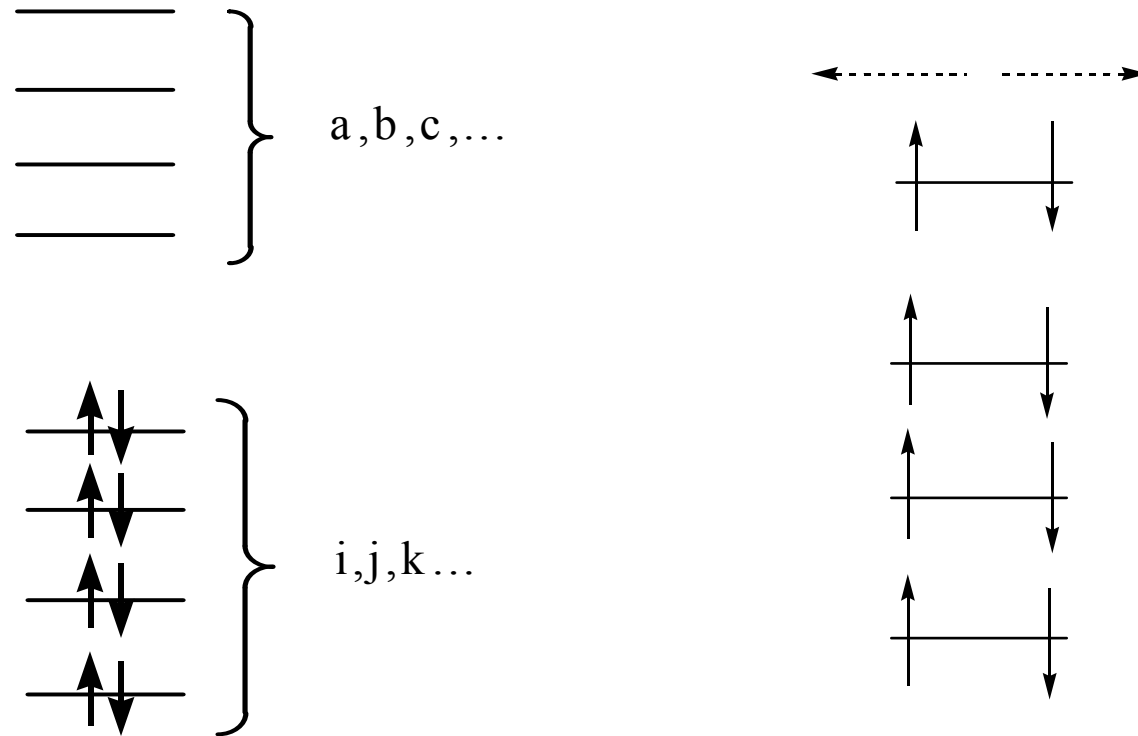

Енергія кореляції

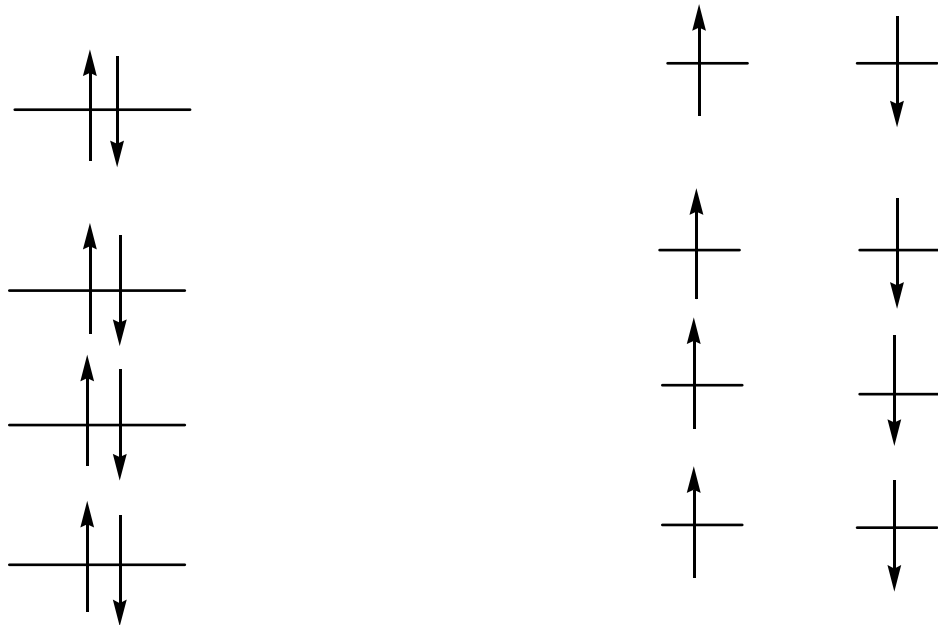

$$E_{\text{corr.}} = E_{\text{exact}} - E_{\text{Hartree-Fock}}$$

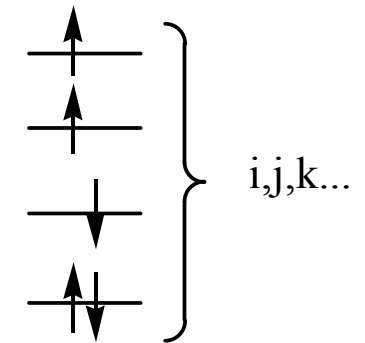
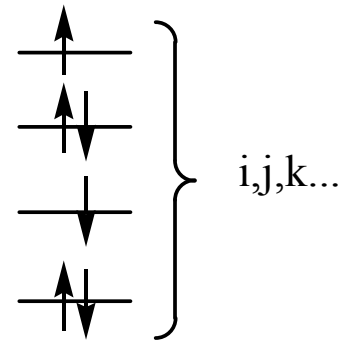
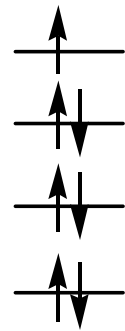
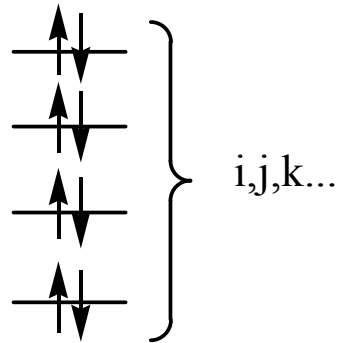
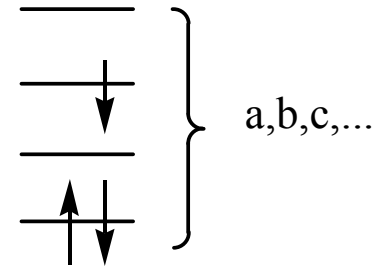
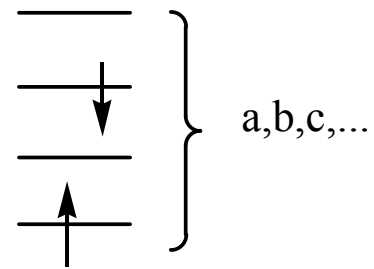
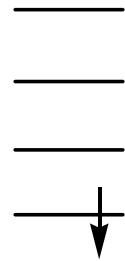
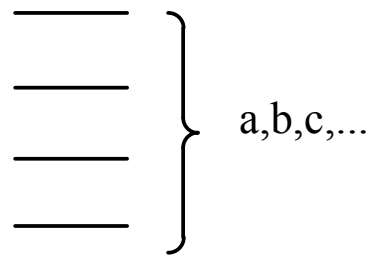
електронна кореляція ?

1. Різні орбіталі для різних спинів

2

$$|0\rangle$$

$$|a\rangle$$

$$|i\rangle$$

$$|ab\rangle$$

$$|ij\rangle$$

$$|abc\rangle$$

$$|ijk\rangle$$

Точна хвильова функція
(метод повної конфігураційної взаємодії,
Full Configuration Interaction, FCI)

$$|\Psi_{\text{exact}}\rangle = |0\rangle + \sum_{i,a} C_i^a |i^a\rangle + \sum_{\substack{i>j \\ a>b}} C_{ij}^{ab} |ij^{ab}\rangle + \sum_{\substack{i>j>k \\ a>b>c}} C_{ijk}^{abc} |ijk^{abc}\rangle + \dots$$

$$E_{\text{exact}} = E_{\text{exact}} \left(C_i^a, C_{ij}^{ab}, C_{ijk}^{abc}, C_{ijkl}^{abcd}, \dots \right)$$

Скільки конфігурацій ?

ν – **Число Вейля** – кількість конфігурацій (станів) для системи N електронів, M базисних АО, з спином s

$$\nu(M, N, s) = \frac{2s + 1}{N/2 + s + 1} \binom{M + 1}{N/2 - s} \binom{M}{N/2 + s}$$

H_2O в різних базисах

базис	M	$\nu(M, 10, 0)$
STO-6G	7	196
6-31G	13	428 429
6-311G	19	730 046 52
6-311++G(3p,3d,1f)	71	30 361 438 274 192

Метод обмеженої конфігураційної взаємодії (configuration interaction, CI)

$$|\Psi_{\text{CISD}}\rangle = |0\rangle + \sum_{i,a} C_i^a |i^a\rangle + \sum_{\substack{i>j, \\ a>b}} C_{ij}^{ab} |ij^{ab}\rangle$$

- Методи більш високого порядку CISDT, CISDTQ, и.т.ін.

Реалізовано в Gaussian, GAMESS

Метод обмеженої конфігураційної взаємодії (configuration interaction, CI)

$$|\Psi_{\text{CISD}}\rangle = |0\rangle + \sum_{i,a} C_i^a |i^a\rangle + \sum_{\substack{i>j, \\ a>b}} C_{ij}^{ab} |ij^{ab}\rangle$$

$$|\Psi_{\text{CISDT}}\rangle = |0\rangle + \sum_{i,a} C_i^a |i^a\rangle + \sum_{\substack{i>j, \\ a>b}} C_{ij}^{ab} |ij^{ab}\rangle + \sum_{\substack{i>j>k, \\ a>b>c}} C_{ijk}^{abc} |ijk^{abc}\rangle$$

$$|\Psi_{\text{CISDTQ}}\rangle = |0\rangle + \sum_{i,a} C_i^a |i^a\rangle + \sum_{\substack{i>j, \\ a>b}} C_{ij}^{ab} |ij^{ab}\rangle + \sum_{\substack{i>j>k, \\ a>b>c}} C_{ijk}^{abc} |ijk^{abc}\rangle + \sum_{\substack{i>j>k>l, \\ a>b>c>d}} C_{ijkl}^{abcd} |ijkl^{abcd}\rangle$$

$$E_{\text{HF}} > E_{\text{CISD}} > E_{\text{CISDT}} > E_{\text{CISDTD}} > \dots > E_{\text{CISDTQ}\dots} \equiv E_{\text{FCI}}$$

Багаточастинкова теорія збурень (1932 рік)

- Теорія Меллера-Плессета
(Møller-Plesset)

- Теорія описує ефекти електронної кореляції як мале збурення Гартрі-Фоківського стану

$$E = E^{(0)} + E^{(1)} + E^{(2)} + E^{(3)} + E^{(4)} \dots$$

$$\Psi_{\text{exact}} = \Psi^{(0)} + \Psi^{(1)} + \Psi^{(2)} + \dots$$

MBPT, Möller-Plesset, MP, 1932 г.)

$$H = H_0 + V$$

$$E = E^{(0)} + E^{(1)} + E^{(2)} + E^{(3)} + E^{(4)} \dots \quad E_{\text{X}\Phi} = E^{(0)} + E^{(1)}$$

$$\Psi_{\text{exact}} = \Psi^{(0)} + \Psi^{(1)} + \Psi^{(2)} + \dots$$

$$|\Psi^{(0)}\rangle = |0\rangle \quad |\Psi^{(1)}\rangle = \sum C_{ij}^{ab} |i j\rangle^{ab}$$

MP2 (50% corr.):

$$E^{(2)} = \sum \frac{[ai | bj]([ai | bj] - [aj | bi])}{\epsilon_a + \epsilon_b - \epsilon_i - \epsilon_j}$$

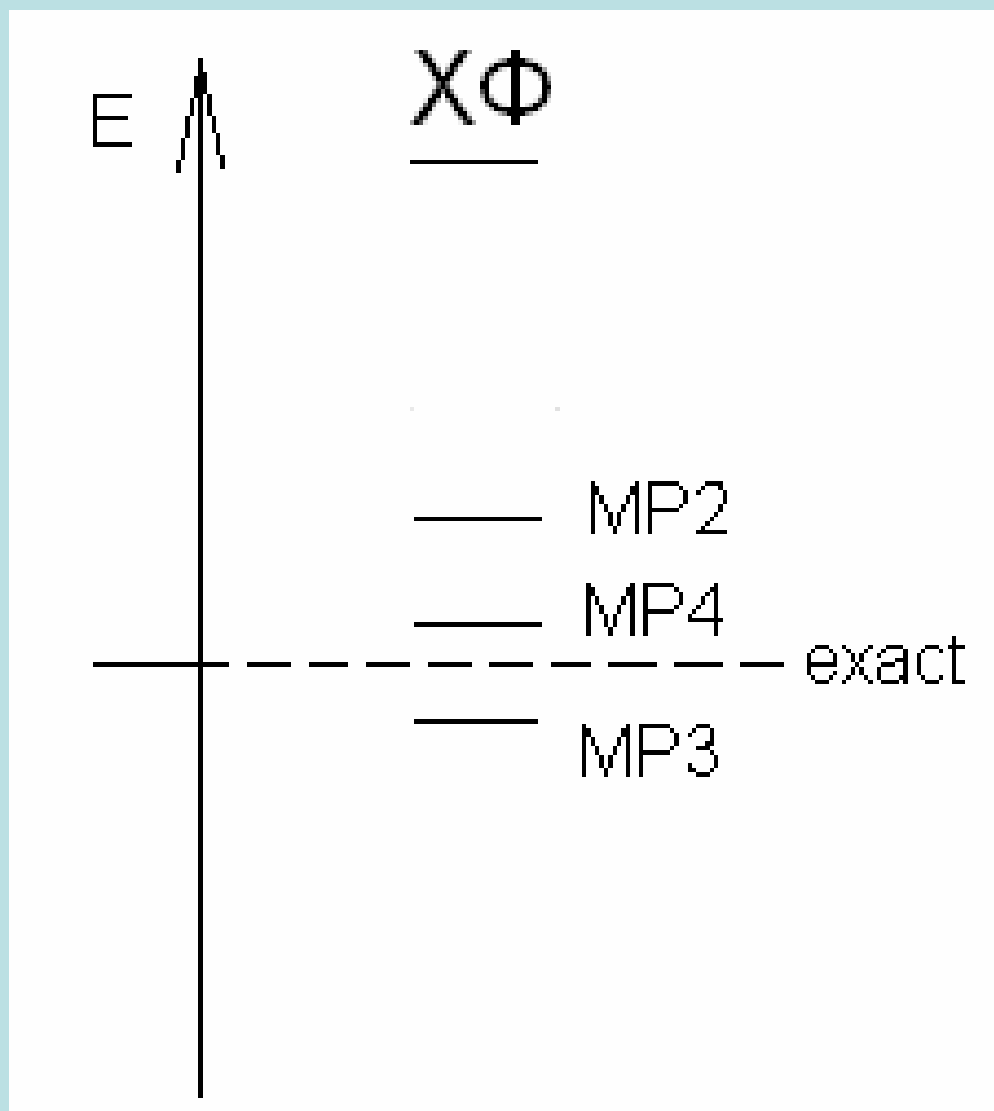
Gaussian: MP2, MP3, MP4(SDQ), MP4

GAMESS: MP2

$$E^{(4)} = E^{(4)}(S) + E^{(4)}(D) + E^{(4)}(T) + E^{(4)}(Q)$$

$$E^{(n)} \sim \sum \frac{\langle 0 | V | \psi_B \rangle \langle \psi_B | V | \psi_D \rangle \dots \langle \psi_C | V | 0 \rangle}{\epsilon_a + \epsilon_b + \dots + \epsilon_c - \epsilon_i - \epsilon_j - \dots - \epsilon_k}$$

Енергії в методі MP

Теорія зв'язаних кластерів (Coupled Cluster, CC)

$$|\Psi_{\text{CC}}\rangle = e^{\mathbf{T}}|0\rangle = \left(1 + \mathbf{T} + \frac{1}{2!}\mathbf{T}^2 + \frac{1}{3!}\mathbf{T}^3 + \dots\right)|0\rangle$$

**Чижек, Палдус,
Бартлетт**

$$\mathbf{T} \approx \mathbf{T}_1 + \mathbf{T}_2$$

$$\mathbf{T}_1|0\rangle = \sum t_i^a |i^a\rangle \quad \mathbf{T}_2|0\rangle = \sum t_{ij}^{ab} |ij^{ab}\rangle$$

$$|\Psi_{\text{CCSD}}\rangle = e^{\mathbf{T}_1 + \mathbf{T}_2}|0\rangle = \left(1 + \mathbf{T}_1 + \mathbf{T}_2 + \frac{1}{2}\mathbf{T}_1^2 + \mathbf{T}_1\mathbf{T}_2 + \frac{1}{3!}\mathbf{T}_1^3 + \frac{1}{2}\mathbf{T}_2^2 + \dots\right)|0\rangle$$

$$\mathbf{T}_2^2|0\rangle = \mathbf{T}_2\mathbf{T}_2|0\rangle = \sum t_{ij}^{ab} t_{kl}^{cd} |ijkl\rangle$$

$$E_{\text{CCSD}} = E_{\text{CCSD}}(t_i^a, t_{ij}^{ab})$$

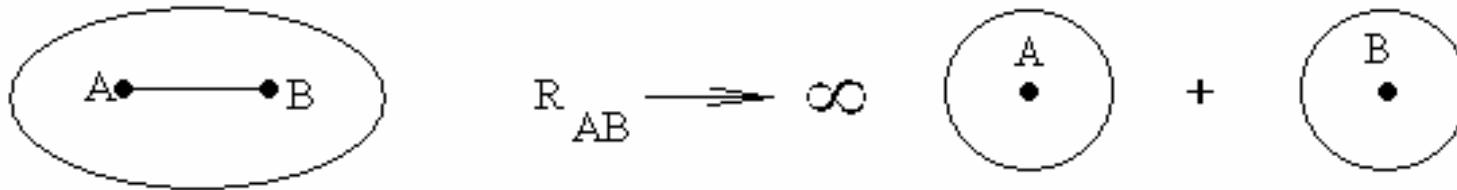
Число незалежних змінних таке же як в **CISD**,
Точність методу така же як в **CISDTQ**

«Золотий стандарт квантової хімії»

$$E_{\text{CCSD(T)}} = E_{\text{CCSD(T)}}(t_i^a [t_{ijk}^{abc}], t_{ij}^{ab} [t_{ijk}^{abc}])$$

Gaussian, GAMESS: CCSD, CCSD(T)

Проблема розмірної екстенсивності (размерная узгодженість)

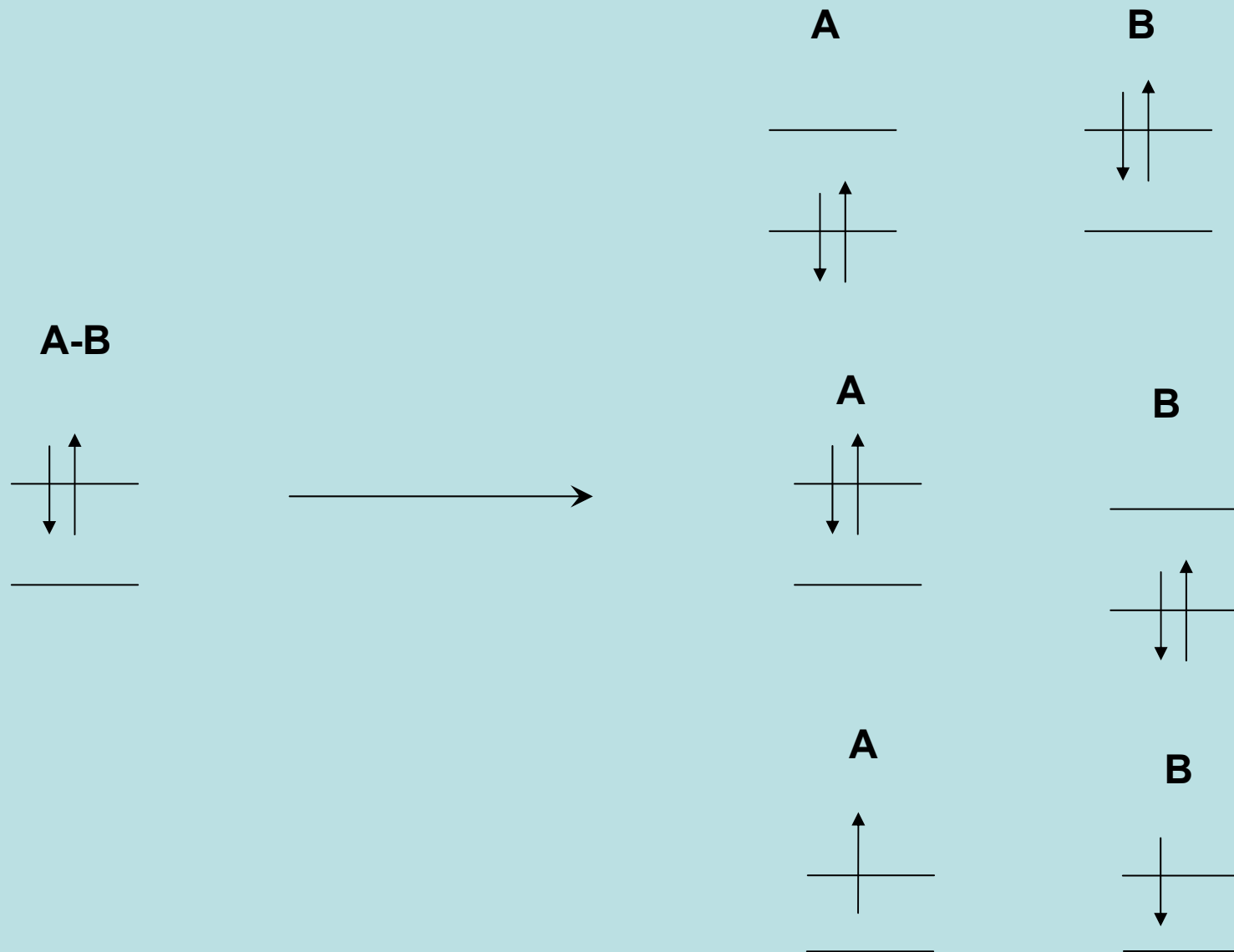

$$E_{AB} = E_A + E_B$$

Розмірно-екстенсивні методи: ХФ, МРn, СС

Не мають точної розмірної екстенсивності: CI, МР4(SDQ)

Дисоціація молекули в методі CISD

Порівняння методів урахування електронної кореляції

Метод	$E_{\text{FCI}} - E_{\text{метод}} \text{ (h } 10^{-3}\text{)}$
CID	29.5
CISD	22.0
CISDT	16.7
MP2	27.8
MP3	22.9
MP4(SDQ)	11.13
MP4	5.89
CCD	12.8
CCSD	7.06
CCSD(T)	1.15

* 1 милліхартри = 0.6275 ккал/моль

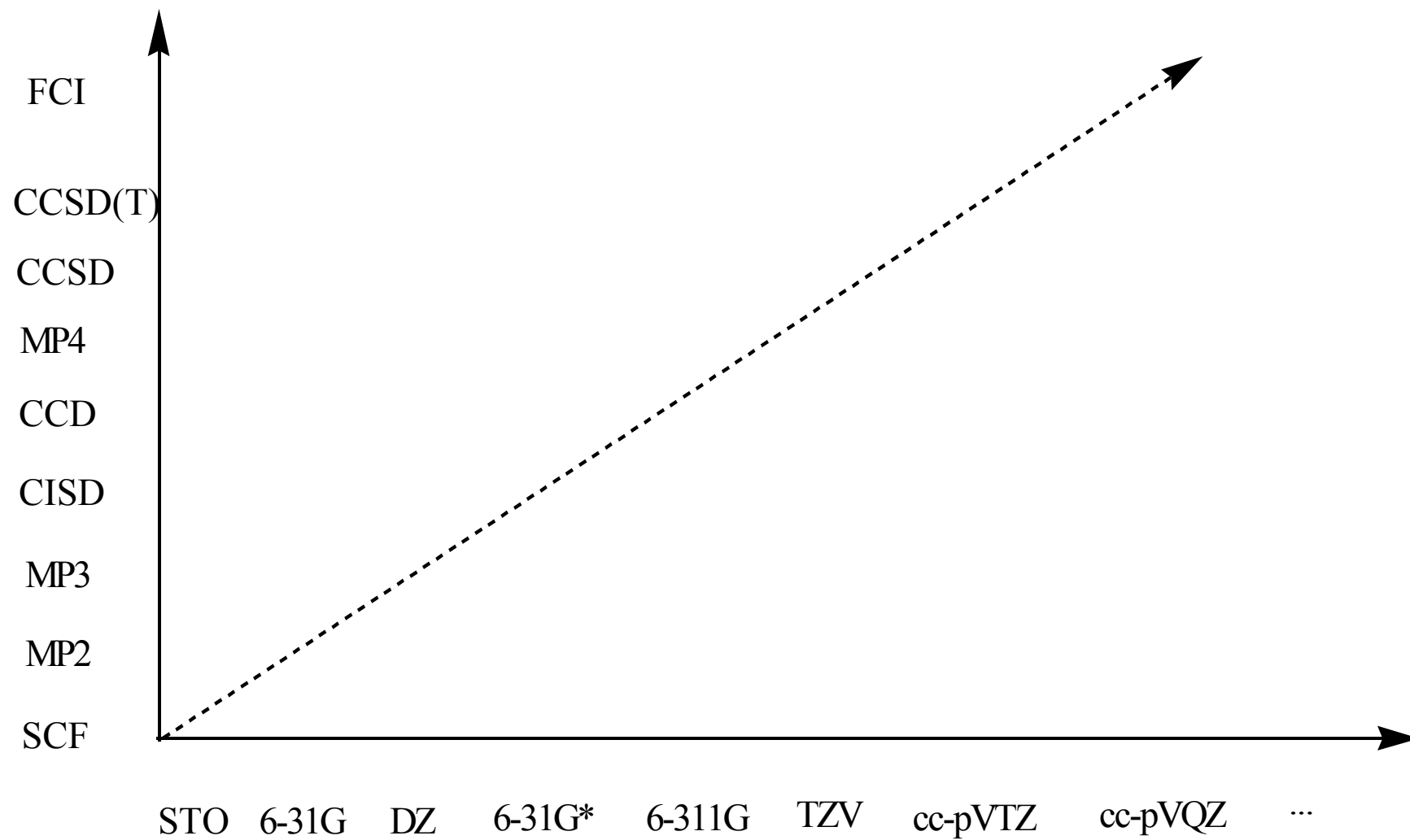
Геометрія Н₂О

Метод		R _e	θ
ХФ	DZP	0.944	106.6
	TZ2P	0.941	106.3
MP2	DZP	0.963	104.4
	TZ2P	0.958	104.2
CCSD	DZP	0.961	103.7
	TZ2P	0.956	104.5
CCSD(T)	DZP	0.962	103.6
	TZ2P	0.959	104.2
Эксп.		0.957	104.5

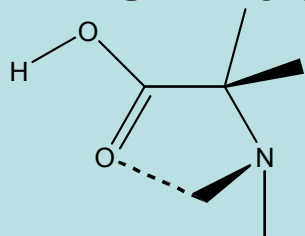
Похибки в розрахунках гармонічних частот. H₂O, DZP (см⁻¹)

	ХФ	CISD	MP2	CCSD	MP4	CCSD(T)
ω_1	344	147	112	98	92	83
ω_2	332	135	77	80	73	64
ω_3	102	44	15	34	26	28

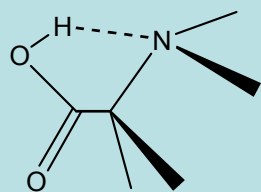
Эффективность *ab-initio* моделей

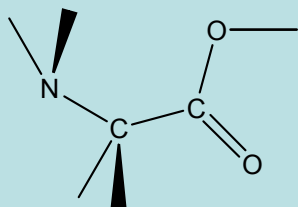
Относительные энергии конформеров глицина

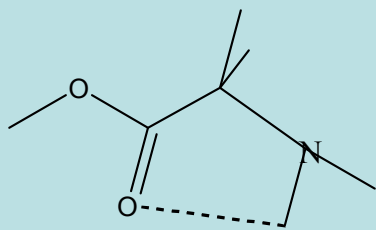
I

II

III

IV

метод	I	II	III	IV
[6s5p3d2f/ 4s2p1d] ХФ	0.0	3.26	2.15	1.59
6-311++G** MP4	0.0	0.64	1.37	1.31
6-311++G** CCSD	0.0	1.24	1.55	1.33
6-311++G** CCSD(T)	0.0	0.79	1.46	1.30
Эксперим.	0.0	1.3-1.6; ~2.0; ~1.4	0.9-1.5; 1.7	-

To be continued

«DFT»